

สระมน วังโบราณเมืองกำแพงเพชร

เมืองโบราณทุกเมืองต่างมีพระราชวัง ราชวัง หรือวัง แล้วแต่ ฐานะของเมืองนั้นๆ ที่เมืองกำแพงเพชร มีพระราชวังโบราณ อยู่ติดกับวัดพระแก้ว ซึ่งเป็นวัดหลวงประจำเมือง และหลักเมือง

มีกำแพงดินขนาดสูงประมาณสามเมตร ติดอยู่ทางด้านประตูสะพาน โคม หรือทางออกไปอำเภอพรานกระต่าย มีขนาดพระราชวังใหญ่ กว่า ๒๐ ไร่ ซึ่งบางส่วนของสระมนอยู่ในบริเวณ โรงเรียนกำแพงเพชรในปัจจุบัน

ถัดจากกำแพงพระราชวังเข้ามา มีคูน้ำล้อมรอบ คูน้ำนี้เอง เป็นรูปสี่เหลี่ยมตัดมุมให้มนทั้งสี่มุม เราจึงเรียกกันทั่วไปว่าสระมน บริเวณศูนย์กลางของสระมนเป็นสระน้ำขนาดใหญ่ ที่มีน้ำขังทั้งปี อาจสันนิษฐานได้ว่า เป็นแหล่งน้ำกินน้ำใช้ในพระราชวัง

บริเวณในสระมน ไม่มีหลักฐานสิ่งก่อสร้างให้เห็นเหลืออยู่เลย เพราะสิ่งก่อสร้างที่ทำพระราชวัง คงก่อสร้างด้วยไม้ทั้งหมด เมื่อเมืองเก่ากำแพงเพชรเป็นเมืองร้าง คงพังและสลายไปกับกาลเวลา ไม่มีอะไรให้เห็นเป็นหลักฐานอีก

การขุดค้นหาหลักฐานของกรมศิลปากร ได้พบแต่กระเบื้องหลังคา และเศษภาชนะถ้วยชามซึ่งเป็นหลักฐานสำคัญว่าเป็นที่อยู่อาศัยของกษัตริย์เมืองกำแพงเพชร หรือเจ้าเมืองกำแพงเพชร แต่ละยุคสมัย ตามฐานะและความสำคัญของเมืองกำแพงเพชร ที่เปลี่ยนแปลงไปตลอดเวลา แต่ก็ยืนยันได้ว่ากำแพงเพชรเป็นเมืองสำคัญเมืองหนึ่งในสมัยโบราณอย่างแน่นอน

ถัดมาในเขตสระมน มีฐานศิลาแลง ขนาดใหญ่ มีลักษณะเป็นฐานอาคาร แต่ไม่เห็นเสาใดๆอาจเป็นอาคารไม้ ที่มีฐานก่อเป็นศิลาแลง ลักษณะมีทางเดินมาจากวัดพระแก้ว แวะมาสถานที่แห่งนี้ก่อนเข้าไปยังบริเวณอาคารพระราชวัง

บริเวณแห่งนี้สันนิษฐานว่าน่าจะเป็นสถานที่ว่าราชการของกษัตริย์เมืองกำแพงเพชร เจ้าเมืองกำแพงเพชร อย่างแน่นอน

สระมนเป็นสถานที่สำคัญแห่งหนึ่งในจังหวัดกำแพงเพชรที่มีใครมีใครสนใจเท่าใดนัก เพราะ หานักท่องเที่ยวเข้าไปชมก็ยากยิ่งและไม่มีใครเขียนถึงไว้ อย่างเป็นทางการชัดเจน ไม่กี่ปีที่ผ่านมาเอง กรมศิลปากรได้ขุดแต่งพบ ร่องรอยถนนเชื่อมต่อ ระหว่างวัดพระแก้วกับพระราชวังโบราณแห่งนี้ จึงเป็นหลักฐานยืนยันได้ว่า เป็นพระราชวังโบราณอย่างแน่นอน

เมื่อพระพุทธเจ้าหลวงเสด็จประพาสต้นเมืองกำแพงเพชร ได้เสด็จเข้าพักในพลับพลาบริเวณสระมนแห่งนี้ ซึ่งเมื่อพุทธศักราช ๒๔๔๕ ก็เชื่อกันโดยทั่วไปว่า บริเวณแห่งนี้คือพระราชวังโบราณ ดังที่พระพุทธเจ้าหลวงทรงบันทึกไว้ว่า

ออกจากวัดไปที่หลักเมือง แล้วไปที่วัง วังนี้มีแนวเชิงดินต่ำรอบ ไม่เห็นมีกำแพงเหลือเลยเห็นจะใช้ระเนียดไม้เช่นเมืองพม่าเขาก็ยังใช้อยู่ ยาวจรเส้นไว้ชานในกว้าง๕เส้น

ระหว่างระเนียดชั้นนอกพอสมควร พอการพิทักษ์รักษาและบริษัทบริวารจะอยู่ชั้นใน
ชุดครอบจะมีระเนียดไม้ปากคูข้างในอีกชั้นหนึ่ง มีถนนเข้าสามด้าน เว้นด้านหนึ่ง
คูภูมิคล้ายสระแก้วเมืองพิษณุโลก ในกลางวังมีสระใหญ่รูปรีสระหนึ่ง ไม่มีรอยก่อสร้างเลย
เห็นจะเป็นเรือนไม้ทั้งนั้น เขาปลูกพลับพลาและปะรำที่พักในที่นี้ มีราษฎรมาประชุมเป็นอันมาก.....

สันติ อภัยราช